

Skoleeksamen NOR1300 vår 2023:

BOKMÅL

Fire timer uten hjelpeemidler

Svar på fire av følgende seks oppgaver:

1. Analyser de poetiske virkemidlene i Henrik Wergelands «Pigen paa Anatomikammeret» (1837) (tekst vedlagt)
2. Definer begrepet folkediktning og inkluder hva som menes med folkevise, folkeeventyr og sagn. Gi deretter en karakteristikk av en av tekstene på pensum.
3. Forklar begrepet eksposisjon og bruk Henrik Ibsens *Et dukkehjem* (1879) som eksempel.
4. Ta utgangspunkt i diktet «Vierge moderne» av Edith Södergran fra 1916 og gjør rede for hva som kjennetegner lyrisk modernisme i svenskspråklig litteratur (tekst vedlagt)
5. Gi en karakteristikk av Tarjei Vesaas' roman *Fuglane* (1957) og plasser den litteraturhistorisk.
6. Kjartan Fløgstad tekstu «Ikkje Amerika, men Amerika» (2000) hører inn under kategorien sakprosa. Hvilken sak dreier teksten seg om og hva mener forfatteren? Drøft mulige måter å forstå teksten på (tekst vedlagt).

NYNORSK

Fire timer utan hjelpeemiddel

Svar på fire av følgjande seks oppgåver:

1. Analyser dei poetiske verkemidla i Henrik Wergelands «Pigen paa Anatomikammeret» (1837) (tekst vedlagd)
2. Definer omgrepene folkediktning og inkluder tydinga av folkevise, folkeeventyr og segner. Gje deretter ein karakteristikk av ein av tekstane på pensum.
3. Forklar omgrepene eksposisjon og bruk Henrik Ibsens *Et dukkehjem* (1879) som eksempel.
4. Ta utgangspunkt i diktet «Vierge moderne» av Edith Södergran frå 1916 og gjer greie for kva som kjenneteiknar lyrisk modernisme i svenskspråkleg litteratur (tekst vedlagd)
5. Gje ein karakteristikk av Tarjei Vesaas' roman *Fuglane* (1957) og plasser den litteraturhistorisk.
6. Kjartan Fløgstad tekstu «Ikkje Amerika, men Amerika» (2000) høyrer inn under kategorien sakprosa. Kva for ein sak dreier teksten seg om og kva meiner forfattaren? Drøft moglege måtar å forstå teksten på (tekst vedlagd).

Vedlegg 1.

Henrik Wergeland

PIGEN PAA ANATOMIKAMMERET (1836)

— — — — Jo det er Hende! O lys hid!
Og slip ei Kniven end paaglid
i denne Armes Hjerte!
O, der er rædsom Vittighed
i Lampens Blik, som stirrer ned
paa denne døde Smerte.

Saa kold dengang den aanded saae
den stolte Verden jo derpaa?
Og frække Øine skar
det Slør igjennem tidligt, som
den stakkels Piges Fattigdom
af gyldne Drømme bar.

Som Blomst i Isen frosset ind
jeg seer et Træk paa denne Kind,
som vel jeg bør at kjende.
Thi Fryden i min Barndomsleeg
før altfor høit min Skulder steeg
— — o var den ikke Hende.

Tvertsover boed' Hun for os,
i Armod født som i sit Mos
paa Taget Stedmorsblommen.
Fornemme Folk kun fatted svært,
at Blod saa fagert og saa skjært
af Fattigfolk var kommen.

Ak, mangt sligt Aasyn dog jeg saae
som Maanedsrosens Pragt forgaae,
som Sommerfuglestøvet!
Dem Skjebnens Haand for haardt vel tog
og Syndens Spor dem overjog
som Sneglens Sliim paa Løvet.

Vedlegg 2.

EDITH SÖDERGRAN

Vierge moderne.

Jag är ingen kvinna. Jag är ett neutrum.

Jag är ett barn, en page och ett djärvt beslut,
jag är en skrattande strimma av en scharlakanssol ...

Jag är ett nät för alla glupska fiskar,
jag är en skål för alla kvinnors ära,
jag är ett steg mot slumpen och fördärvet,
jag är ett språng i friheten och självet ...

Jag är blodets viskning imannens öra,
jag är en själens frossa, köttets längtan och förvägran,
jag är en ingångsskylt till nya paradis.

Jag är en flamma, sökande och käck,
jag är ett vatten, djupt men dristigt upp till knäna,
jag är eld och vatten i ärligt sammanhang på fria

villkor ...

Ur *Dikter* (1916), Litteraturbanken.se

Vedlegg 3.

Ikkje Amerika, men Amerika

For ekte Oslo-ungdom er det ei uoverkommeleg oppgåve å skilja mellom småstatane i Mellom-Amerika.

KJARTAN FLØGSTAD

Nynorsk-forfattaren og sør-amerika-eksperten Kjartan Fløgstad skreiv nyleg eit brev til byrådet i Oslo, der han gjer framlegg om at Sør-Amerika blir eit valfritt "sidemål" i geografi-faget.

Tilbakemeldingar frå ulike delar av utdanningssystemet tyder på at elevane ved Oslo-skulane ikkje har gode nok kunnskaper om Amerika. Etter vår meining er det naudsynt at elevane får meir tid til å arbeida med hovud-Amerika i nord, utan å måtta bruka mykje verdifull tid på det sørlege subkontinentet. I det heile kan det reisast tvil om Sør-Amerika er eit eige kontinent, og ikkje berre eit vedheng til hovudkontinentet i nord.

Dagens ordning med obligatorisk opplæring i begge dei amerikanske verdsdelane gjer at ein betydeleg del av tidsbruken i geografifaget går med til å arbeida med mindre vesentlege detaljar frå den sør-amerikanske delen av Amerika.

For ekte Oslo-ungdom er det såleis ei uoverkommeleg oppgåve å skilja mellom småstatane i Mellom-Amerika. Det er å kasta bort verdifull tid å undervisa i dei ubetydelege skilnadene mellom Paraguay og Uruguay. Undersøkingar tyder på at blant eit fleirtal av elevane i Oslo-skulen er det revnande likegyldig om Honduras er hovudstaden i Tegucigalpa, eller omvendt.

I dag blir latinamerikanarar ofte omtala som "degos" eller "svartingar". Alle som elskar latinamerikansk litteratur og samfunnsliv, vil unna verdsdelen ein betre lagnad. Det oppnår ein ved å byggja opp glede over kontinentet, ikkje gjennom tvang.

Medan Nord-Amerika er eit grunnfesta vestleg demokrati, har det herska diktatoriske tilstandar over store delar av Sør-Amerika. Her er det nok å nemna Cuba, som kan gi Oslo-ungdom udemokratiske politiske ideal, dersom dei skulle få for mykje kunnskap om dei verkelege tilhøva på øya. Ein legg til grunn at svært få Oslo-ungdommar vil få praktisk nytte av Sør-Amerika i sin vidare yrkeskarriere. For Oslo kommune ville ei forsøksordning med valfri Sør-Amerika-opplæring i vidaregåande skule vera eit veleigna virkemiddel for å få større breide og fordjupning i arbeidet med den delen av Amerika som framstår som den mest nærliggjande.

Alt i dag er det slik at 90 prosent av alt som blir sagt om Amerika, handlar om Nord-Amerika. I valet mellom Amerika og Amerika tyder undersøkingar på at eit overveldande fleirtal av Oslo-elevane ville velja den nordlege delen. Dette er også den mest moderne. Det er ikkje mykje om Latin-Amerika på ein PC. Sør-Amerika er dessutan så likt Amerika at det berre skaper forvirring å læra om begge. På den andre sida vil ein understreka at Oslo kommune i utgangspunktet ikkje vil leggja vanskar i vegen dersom elevar på eiga hand prøver å skaffa seg kunnskap om Sør-Amerika.

Ubetydelege øyar

Det verste ved den obligatoriske undervisninga i Sør-Amerika er at den stel mykje dyrebar tid frå hovuddelen av kontinentet. Oslo kommune bør derfor gå inn for ei forsøksordning der ein i ein treårsperiode stryk Sør-Amerika frå kartet og i staden

konsentrerer undervisninga om Amerika. Dersom det viser seg at prøveordninga er vellykka, ser ein for seg at forsøket vil kunna utvidast til å gjelda dei mest forvirrande kyststrekningane på Vestlandet og i Nord-Norge, og einskilde særleg ubetydelege øyar i ytre Oslofjord. Det er ein føresetnad at ein skaffar nytt undervisningsmateriell som samsvarar med retningslinjene i forsøksordninga. Her kan ein også sjå for seg ei verdifull forenkling av historiefaget. For elevane vil det by på klare pedagogiske fordelar, medan det for fleirtalet i byrådet bør vera ein tiltalande tanke at den nåverande svært uryddige og mangfaldige sør-amerikanske verdsdelen frå nå av kan erstattast med eit einsfarga hav av blått i blått i atlas og globusar til bruk i Oslo-skulen.

Aftenposten, endret 1. september 2000 kl. 13:07